

517
1

Latvijas PSR Centrālās Valsts Okupācijas
revolūcijas sīkta izpētes un
celtniecības arhīvs

LATVIJAS VALSTS
ARHĪVS

Личный фонд

Талюны Вера Михайловна,
режиссера, педагога,
профессора, Народной артистки Латв. ССР,
Заслуженного деятеля искусств Латв. ССР
(1904 -)

Ф. № 517

Опись № 1

2788 у

1944 - 1971.

LATVIJAS PSR CENTRĀLAIS VALSTS OKTOBRA REVOLŪCIJAS
UN SOCIĀLISMA CELTNIECĪBAS ARHĪVS

LATVIJAS PSR TAUTAS SKATUVES MĀKSLINIECE

VERA B A Ļ U N A Mihaila m. (dz. 1904. g.)

Fonds Nr. 517

Apraksts Nr. 1

1944. g. - 1971. g.

SATURĀ RĀDĪTĀJS

	L.Nr.	lpp.
1. Priekšvārds		1 - 5
2. Radošā darba materiāli	1 - 32	6 - 9
3. Rokraksti	33 - 47	9 -11
4. Pedagoģiskā darbība	48 - 49	11 -12
5. Sarakste	50	12
6. Biogrāfiskie materiāli	51 - 60	12 -14
7. Recenzijas	61	14
8. Darbam savāktie materiāli	62 - 65	14
9. Uzskates materiāli	66	15
0. G. Getmanova (vīra) dokumenti	67 - 69	15

34

ma,

P R I E K Š V Ā R D S

Valsts prēmijas laureāte, LPSR Tautas skatuves māksliniece Vera Baļuna dzimusi Rīgā 1904.g. 18.septembrī. Pirmo izglītību iegūst Rīgā. Pirmā pasaules kara laikā kopā ar māti evakuējas uz Petrogradu, bet 1917.g. tālāk uz Krimu, kur turpina mācības. 1920.g. aizbrauc uz Maskavu un iestājas Akadēmiskā Dailes teātra III studijā, kuru beidz 1924.g. Pēc studijas beigšanas V. Baļuna kopā ar vairākiem studijas absolventiem J.Zavadska vadībā noorganizē jaunu teātri Maskavā. Šeit viņa strādā kā aktrise un reizē arī sāk režisores gaitas. Līdztekus darbam teātrī V.Baļuna jau ar 1925.g. sāk arī pedagoga darbu, mācot aktiera meistarību teātra dramatiskosursos, Lunočarska v.n. Valsts teātra mākslas institūtā u.c. Reizē ar darbu teātrī un pedagogijas laukā, V.Baļuna turpina savu izglītību - 1934.g. viņa beidz Maskavas Mākslas universitāti.

1938.g. J.Zavadska vadīto teātri pārceļ uz Rostovu pie Donas. Šeit V.Baļuna strādā Gorkija v.n. teātrī par režisoru līdz 1942.g., kad tuvojoties fašistu iebrukumam, teātris evakuējas. V.Baļuna aizbrauc uz Kaukāzu un kādu laiku strādā Ordžonikidzes pilsētā. Normalizējoties stāvoklim valstī, 1943.g. V.Baļunu izsauc darbā Maskavas padomes teātrī.

1944.g. maijā V.Baļunu nozīmē par režisoru Latvijas PSR Valsts ansamblī, kas sniedz koncertus karavīriem frontē, hospitāļos, bērnu namos u.c. Pēc Padomju Latvijas atbrīvošanas, oktobra mēnesī līdz ar ansamblī viņa atgriežas Rīgā. Ar 1944.g. 1.decembri V.Baļuna tiek nozīmēta par LPSR Valsts drāmas teātrā režisoru.

Savā režisores darbā V.Baļuna iet sociālistiskā reālisma ceļu. Viņa veicina Staņislavska metodes ieviešanu latviešu skatuves mākslā. Lielā pieredze, kas uz-

krājusies režisora un pedagoga darbā un augstā mākslinieciskā gaume palīdz sagatavot ideoloģiski pareizus un mākslinieciski augstvērtīgus uzvedumus.

Drāmas teātrī V. Baļuna iestudējusi ap 40 lugu. Kā veiksmīgākās var minēt: V. Lāča "Vedekla", A. Ostrovska "Vilki un avis", "Līgava bez pūra", "Talanti un pielūdzēji", L. Rahmanova "Nemierīgais vecums", N. Pogodina "Kremļa kuranti", K. Simanova "Divas amerikāņu", A. Arbuzova "Taņa", A. Griguļa "Māls un porcelāns" un daudzas citas. Par pēdējo iestudējumu 1947.g. V. Baļunai un vairākiem tēlotājiem piešķirta Valsts prēmija. 1954.g. režisorei piešķir LPSR Tautas ^{skatuves} mākslinieces goda nosaukumu.

1956.g. Kultūras ministrija pārceļ V. Baļunu uz Valsts krievu drāmas teātri par galveno režisori, lai nostiprinātu teātra māksliniecisko darbu. Izcilākie iestudējumi uz šīs skatuves ir: N. Pogodina "Petrarkas sonets", L. Slavina "Intervence", A. Ļipovska "Pilnā balsī", Šolem-Aleihem "Tevje pienavedējs", M. Gorkija "Barbari" u.c.

1953.g. V. Baļuna iestudē A. Griguļa lugu "Profesors iekārtojas" LPSR Valsts J. Raiņa Dailes teātrī.

Vienlaikus ar darbu teātrī V. Baļuna veic lielu pedagogisku darbu. Jau kopš 1945.g. viņa strādā kā pedagogs, mācot aktieru un režijas meistarību Valsts drāmas teātra studijā. 1947.g. tika noorganizēts Latvijas Teātra institūts (tagad Konservatorijas teātra fakultāte). Kopš tā organizēšanas dienas līdz šim laikam V. Baļuna nepārtraukti vada jauno aktieru un režisoru kadru sagatavošanas un audzināšanas darbu būdama gan šīs fakultātes docente, gan katedras vadītāja, gan profesore.

V. Baļuna 1966.g. 1. decembrī iegūst profesora grādu.

Ar 1953.g. janvāri Teātra fakultāte ir V. Baļunas pamatdarbavieta, bet mīlestību uz teātri tā nemazina.

Reizē ar režijas darbu teātrī un pedagogisko darbu fakultātē V. Baļuna strādā mākslas zinātnes laukā.

5/3

ma,

Viņa publicē daudz rakstu par teātra mākslu. Lielāks apcerējums par LPSR Valsts akadēmiskā drāmas teātra darbību "Pēc Staņislavska metodes" iespiests 1954.g. krājumā "Režijas jautājumi", ko izdod Maskavas izdevniecība "Učječno". Šī pati izdevniecība 1955.g. izdod monogrāfiju "Velta Līne". Pašlaik V.Baļuna sagatavojusi iespiešanai monogrāfiju "Kur palika dienas". Bieži periodika publicē viņas rakstus par aktuāliem teātra mākslas jautājumiem.

Par izcilu darbu Vera Baļuna apbalvota ar ordeniem "Goda zīme", "Darba Sarkanais Karogs", vairākām medaļām, LPSR Augstākās Padomes Prezidijā, Kultūras ministrijas, Mākslas lietu pārvaldes un citu iestāžu Goda rakstiem.

Vīrs, ^{antārs} Grigorijs Getmanovs miris 1943.gadā.

Vera Baļuna 1973.g. nodeva valsts glabāšanā daļu radošā darba un biogrāfiska rakstura materiālus. Darbs pie fonda uzsākts 1974. gada janvārī. Veikta dokumentu vērtības ekspertīze, sistematizācija un tehniskā apstrāde. Izveidotas 69 lietas, sastādīts apraksts, kurā lietas sistematizētas šādā secībā: radošā darba materiāli (lugu eksemplāri sistematizēti alfabētiskā secībā pēc lugu nosaukumiem), rokraksti, pedagogiskā darbība, sarakste, biogrāfiskie materiāli, recenzijas, darbam savāktie materiāli, G.Getmanova (vīra) dokumenti. Fonda materiāli līdz 1944. gadam pilnībā neatspoguļo V. Baļunas radošo darbību, jo par šī laika periodu trūkst dokumentu.

V. Baļunas režijas darbs Padomju Latvijas teātros atspoguļots attiecīgo teātru fondos: inscenēto lugu programmas, afišas, izrāžu fotoattēli un recenzijas.

Dokumentu aprakstīšanas gaitā veikta arī dokumentu katalogizācija, kā rezultātā sastādītas katalogam tematiskās un vārdiskās kartītes.

Fonda dokumentus V. Baļuna izmantojusi sastādot iepriekš minēto monogrāfiju. Sastādīja vec.zin.līdzstr.

[Handwritten signature]
Springe

DOKUMENTU SISTEMATIZĀCIJAS

SHĒMA

1. Radošā darba materiāli.
 - 1.1. Lugu režijas eksemplāri Valsts Akadēmiskā drāmas teātrī,
tas pats - J. Raiņa Dailes teātrī,
tas pats - Valsts krievu drāmas teātrī.
 - 1.2. Inscenēto lugu programmas un afišas.
2. Rokraksti.
 - 2.1. Piezīmes un atsauksmes.
 - 2.2. Manuskripti (monogrāfijas par aktieriem u.c.).
 - 2.3. Iespiesto darbu, inscenēto lugu recenzēto darbu saraksti u.c.
3. Pedagogiskā darbība.
 - 3.1. Materiāli par darbu teātra fakultātē.
 - 3.2. Materiāli par kadru sagatavošanas darba uzlabošanu.
4. Sarakste.
 - 4.1. V. Baļunas vēstules izdevniecībai.
5. Biogrāfiskie materiāli.
 - 5.1. Personiskie dokumenti (pavēles, raksturojumi, anketes, autobiogrāfija u.c.).
 - 5.2. Goda raksti.
 - 5.3. Apsveikumi.
6. Recenzijas.
 - 6.1. Inscenēto lugu recenzijas.

ma,

7. Darbam savāktie materiāli.

- 7.1. Raksti par Valsts drāmas akadēmisko teātri par lugas "Skroderdienas Silmačos" uzvedumu.
- 7.2. Recenzijas par izrādēm teātros.
- 7.3. Materiāli par Maskavas valsts kultūras institūta darbību.

8. Uzskates materiāli.

- 8.1. V.Baļunas fotogrāfijas.

9. Grigorija Getmānova (vīra) dokumenti.

- 9.1. Runa aktieru konferencē.
- 9.2. Goda raksti.
- 9.3. Apsveikuma vēstule.
- 9.4. Ielūgumi un programmas.

Izmantotās literatūras saraksts.

- 1. Latv.PSR Mazā enciklopēdija
I sēj. "A-J", R., 1970. 183.lpp.
- 2. Latviešu padomju teātra vēsture
I sēj. R., 1973. 54.-55.,
355.-356.lpp.
- 3. V.Baļunas "Kur palika dienas?"
laikr. "Literatūra un māksla"
1973.g. Nr.49-52.

ma,

Nr. p.k.	Lietu indeksi	Lietu virsraksti	Dati	Lapu skaits	Piezīmes
1	2	3	4	5	6
		<u>1. Radošā darba materiāli.</u>			
		V. Baļunas lugu režijas eksemplāri valsts akadēmiskā drāmas teātrī:			
1.		A. Ostrovskis "Arī gudriņieks pārskatās". Pirmizrāde 1950.g. 5. okt.		103	
2.		A. Brodele "Avārija". Pirmizrāde 1954.g. 18. aprīlī		93	
3.		Tas pats		90	
4.		M. Gorkijs "Dibenā". Pirmizrāde 1955.g. 2. martā		104	
5.		A. Korneičuks. "Irbenāju birztala". Pirmizrāde 1950.g. 1. jūnijā		93	
6.		A. Grigulis. "Karavīra šinēlis." Pirmizrāde 1955./56.g. sez. Pielikumā notis dziesmām "Vecais mētelis", "Uz Rīgu" u.c.		102	
7.		N. Virta. "Kaut kur Eiropā". Pirmizrāde 1949.g. 13. maijā		114	

92

ma,

1	2	3	4	5	6
8.	S.Mihalkovs. "Komponists Iļļa Golovins". Pirmizrāde 1950.g.17.janvārī			72	
9.	N.Pogodins. "Kremla kuranti" Pirmizrāde 1947.g.20.apr.			87	
10.	Tas pats			65	
11.	N.Pogodins. "Kremla kuranti" V.Baļunas asistenta H.Zommera režijas eksemplārs. Pirmizrāde 1947.g.20.aprīlī			59	
12.	A.Grigulis. "Māls un porcelāns". V.Baļunas režijas eksemplārs. Pirmizrāde 1947./48.g. sezonā			96	
13.	A.Arбузовs. "Mang nabaga Marats". Pirmizrāde 1965/66.g. sezonā			22	
14.	D.Slepjane. "Māšas". Pirmizrāde 1949.g.26.februārī			91	
15.	I.Turgenevs. "Mēnesis uz laukiem". Pirmizrāde 1951.g.1.dec.			131	
16.	A.Korneičuks. "Mistera Perkinsa misija boļševiku zemē" Pirmizrāde 1945.g.24.martā			27	

me,

1	2	3	4	5	6
17.	N.Gogolis. "Revidents". Pirmizrāde 1952.g.7.martā			117	
18.	V.Šekspirs."Spītnieces savaldīšana". Pirmizrāde 1951.g. 2.jūnijā			180	
19.	A.Arбузовs. "Тапа". Pirmizrāde 1953.g. februārī			116	
20.	A.Korneičuks. "Ukrainas stepēs". Pirmizrāde 1949.g.17.septembrī			83	
21.	A.Grigulis. "Uz kuru ostu?" III cēliens ar autora lūgumu uzņemties režiju			32	
22.	S.Mihalkovs."Zaudētā māja". Pirmizrāde 1951.g.27.janvārī. Ar autora veltījumu.			64	
23.	S.Mihalkovs."Zaudētā māja". Eksemplārs ar autora labojumiem un autografu			61	
24.	J.Galans. "Zem zelts ērgļa." Pirmizrāde 1951/52.g. sez.			no 195.- 294.lpp.	
25.	Tas pats			108	
	V.Baļunas lugu režijas eksemplārs J.Raiņa Dailes teātrī:				
26.	A.Grigulis. "Profesors iekārtojas". Pirmizrāde 1953./54.g.sez.			164	

1	2	3	4	5	6
		V. Baļunas lugu režijas eksemplāri Valsts Rīgas krievu drāmas teātrī:			
27.		A. Borščagovskis. "Lāčāda" Pirmizrāde 1958.g.8.nov.		103	
28.		Aristofans. "Lisistrata" V. Baļunas režijas eksemplārs Valsts Krievu drāmas teātrī- Pirmizrāde 1959.g.31.dec.		125	
29.		J. Masevičs. "Nepabeigtā dziesma". V. Baļunas režijas eksemplārs Krievu drāmas teātrī. Pirmizrāde 1959.g.12.jūl.		124	
30.		A. Žeri. "Sestais stāvs". Pirmizrāde 1956.g.29.nov.		102	
31.		V. Baļunas tēloto lomu un inscenēto lugu programmas		21	
32.		Izrādes "Kremla kuranti" afiša. V. Baļunas inscenēta luga LPSR Valsts drāmas teātrī 1947.g.		1	

2. Rokraksti

33.		Piezīmes par pirmām nodarbībām 1945.- Valsts drāmas teātrī, iestudējot 1953.g. A. Krapivas lugu "Kas smejas pēdējais" u.c.		79	
34.		Atsauksmes par E. Smilga monogrāfiju "Berta Rūmniece" un K. Kundziņa disertāciju "Latvie-			

128

moj

1	2	3	4	5	6
	Šu teātru vēsture no pirmsākumiem līdz 1919. gadam"			25	
35.	V.Baļunas manuskripts "Pēc Staņislavska sistē- mas"		l/d	108	
36.	V.Baļunas monogrāfija "Kur palika dienas" ("Kā sākās?"). Rekraksts. I daļa. Atsevišķ- ņas nodaļas, lapas, piezīmes		1969.g.	168	
37.	Tas pats II daļa		1969.g.	149	
38.	V.Baļunas monogrāfija "Kur palika dienas" ("Kā sākās?"). Pirmais variants ar autores labojumiem. Mašīnraksts. I daļa		1969.g.	153	
39.	Tas pats II daļa		1969.g.	128	
40.	Tas pats III daļa		1969.g.	145	
41.	V.Baļunas monogrāfija "Kur palika dienas" ("Kā sākās?") Otrais variants ar korekto- ra labojumiem. Mašīnraksts. I daļa		1969.g.	136	
42.	Tas pats II daļa		1969.g.	103	
43.	Tas pats III daļa		1969.g.	203	

1	2	3	4	5	6
44.	V. Baļunas manuskripti: "Režijas māksla", "K. Staņislavska 100 g. jubilejas priekšvakarā", "Dina Kuple", "Tikšanās ar Cilinski" u.c.			46	
45.	V. Baļunas un N. Voitkēvičas grāmatas "Velta Līne" korrektūras eksemplārs		1955.g.	43	
46.	Iespiesto darbu, inscēnēto lugu un recenzēto darbu saraksti		1931.- 1971.g.	15	
47.	V. Baļunas runas teksts Maskavas apspriedē par darbu pie A. Ostrovska lugu inscenējumiem Latv. PSR Valsts akadēmiskā drāmas teātrī		b/d	7	
<p>3. <u>Pedagogiskā darbība</u></p>					
48.	Materiāli par LPSR Valsts konservatorijas teātru fakultātes darbību (darba plāni, atskaites u.c.)		1964.- 1971.g.	38	
49.	Materiāli par darba uzlabošanu režisoru kadru sagatavošanā un izmantošanā (PSRS				

147

mež,

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Kultūras ministrijas pavēle, PSRS un LPSR Kultūras ministriju kolēģiju lēmumi u.c.) 1969.- 1971.g. 28

4. Sarakste

50. Sarakste ar izdevniecību "Ungvards" par monogrāfijas "PSRS Tautas mākslinieks Amtmanis-Briedītis" izdošanu 1953.- 1967.g. 12

5. Biogrāfiskie materiāli

51. Personiskie dokumenti (pavēles, raksturojumi, kadru anketes, autobiogrāfija u.c.) 1944.- 1969.g. 23

52. PSRS Kultūras ministrijas 1958.g.18.decembrī izsniegtā apliecība Nr.8859 par V.Baļunas apbalvošanu ar nozīmi "Par teicamu darbu" 2

53. LPSR Augstākās Padomes Prezidija Dekrēti par LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka un LPSR Tautas skatuves mākslinieces goda nosaukumu piešķiršanu 1947.; 1954.g. 4

158

moj

1	2	3	4	5	6
54.	PSRS Kultūras ministrijas un Kultūras darbinieku arodbiedrības CK Goda raksts par teicamu darbu		1957.g.	1 - 2	
55.	LPSR Augstākās Padomes Prezidija Goda raksti par nopelniem teātra mākslas attīstīšanā		1949.- 1964.g.	10	
56.	LPSR Mākslas lietu pārvaldes Goda raksti par sekmīgu darbu		1947.- 1952.g.	2	
57.	Kazahijas PSR Augstākās Padomes Prezidija un Arhangel'skas apgabala darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas Goda raksti par darbaļaužu kulturālu apkalpošanu viesizrāžu laikā		1951.- 1959.g.	3	
58.	LKP Rīgas pilsētas komitejas LPSR Kultūras ministrijas u.c. Goda raksti 60 dzīves un 40 radošā darba gadu jubilejā		1951.- 1971.g.	10	
59.	LPSR Valsts Konservatorijas un Kultūras darbinieku arodbiedrības republikāniskās komitejas apsveikumi 60 dzīves un 40 darba gadu jubilejā		1964.g. 12.okt.	4	

1	2	3	4	5	6
60.	Rīgas teātru kolektīvu, bijušo audzēkņu u.c. apsveikumi 60 mūža un 40 darba gadu jubilejā		1964.g. 12.okt.	8	
	<u>6. Recenzijas</u>				
61.	Recenzijas par V. Baļunas iestudētām lugām		1945.- 1964.g.	27	
	<u>7. Darbam savāktie materiāli</u>				
62.	Nezināma autora raksts par LPSR Valsts akadēmiskā drāmas teātra darbību laikā no 1919.g. līdz 1955.g. un R. Blaumaņa "Skroderdienas Silmačos" pirmās gaitas latviešu teātrī" (trūkst beigu)			10	
63.	Teātru jubileju grāmatīņas, programmas u.c. dokumenti		1948.- 1955.g.	39	
64.	Recenzijas par izrādēm citos teātros		1964.- 1965.g.	7	
65.	Materiāli par Maskavas Valsts kultūras institūta režisoru un teātra katedras darbu		1963.- 1970.g.	57	

1710

mej

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

8. Uzskates materiāli

66. V.Baļunas fotogrāfijas 3

9. G.Getmanova (vīra) dokumenti

67. Runas teksts I^{Rostovas} Apgabala aktieru konferencē 1

68. Rostovas apgabala darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas un (Aizkaukāza) Austrumkaukāza kara apgabala Goda raksti par teātra mākslas veicināšanu un aktīvu piedalīšanos pašdarbības organizēšanā 1939.g. 7

69. Ielūguma biļetes un programma uz Rostovas teātra skolas IV kursa diplomizrādes skati 1941.g. 4

Свердловского в
 под управлением
 М. М. С. С. С.
 М. М. С. С. С.
 № 7
 04.1974 г.

Šajā aprakstā ierakstītas 69 (sešdesmit deviņas) lietas no Nr.1 - 69.

Aprakstu sastādīja vec. zin. līdzstrād-
 nice

A. Springe
 A. Springe

27.02.74

Šini lietā 17 (cenu apraksts) l. r. + 3 araksti mež,
1 oriabiem u 5 neprecizām
1974. g. 29. 05. numurētas lapas

CVORA zināt. Uen
arhivārs

PĀRBAUDĪTS
20. 15. g. «10.» 04.
amats paraksts